

Birtokos szerkezetek a korai kopt dialektusokban

Egedi Barbara
MTA Nyelvtudományi Intézet

Igazán részletes és mélyreható mondattani vizsgálatok többnyire a kopt nyelv ún. szaidi dialektusáról készültek, mivel az arab hódítás előtti időszakban ez a nyelvváltozat számított az írott regiszterek szupraregionális, irodalmi nyelvjárásának. Vonatkozik ez a főnévi csoport kutatására is, ahol a szaidi és bohairi adatok nyelvészeti igényű feldolgozásán túl legfeljebb szórványos leíró megállapításokkal találkozhatunk, de bizonyos nyelvjárási változatokról ez idáig még leíró nyelvtanok sem születtek. Az egyes szövegkiadások amúgy alapos nyelvészeti bevezetői pedig nemigen merülnek el olyan mikroszintaktikai problémákban, mint a főnévi csoport belső szerkezete.

Eddigi kutatásaimban a szaidi birtokos szerkezetek szinkrón vizsgálata mellett nagy hangsúlyt fektettem a szerkezetek disztribúciójának történeti kialakulására is. A korai kopt dialektusok adatainak vizsgálata során viszont világossá vált számomra, hogy a dialektusok között tapasztalható nagyfokú variáció miatt az egyiptomi főnévi csoport történeti vizsgálatok e területi változatok összehasonlító elemzése elengedhetetlen.

A kopt nyelvjárások mindegyikére jellemző, hogy kétféle birtokos szerkezettel rendelkeznek, és míg a szaidi dialektusban igazoltnak látszik, hogy a kettő eloszlása alapvetően szintaktikailag motivált, a klasszikus bohairi rendszerben a választást jelentéstani és lexikális tényezők befolyásolják. Ez utóbbira vonatkozó elemzések azonban kizárólag 10. század utáni (azaz meglehetősen késői) bohairi kéziratokon alapszanak. Előadásomban tehát arra vállalkozom, hogy szisztematikus vizsgálat során számot adjak a korai (3. és 7. század közötti) irodalmi dialektusok rokon szerkezeteinek eloszlásáról, a „rég” és az „új” minta használatának arányáról és feltételeiről. A birtokos szerkezetek ilyen típusú összehasonlító elemzése pedig újabb adalékkal szolgálhat a dialektusok egymáshoz való viszonyának feltérképezéséhez is.